

"És igual els controls, si un director general vol robar, roba"

Per què hi ha tanta corrupció a Espanya, com podria solucionar-se i per què no és probable que passi

Albert Calderó

Manuel Chaves, exvicepresident del Govern d'Espanya, expresident de la Junta d'Andalusia i expresident del PSOE, va fer fa poc les declaracions que serveixen de titular d'aquest article (La Vanguardia, 22-10-2013) per eludir la seva responsabilitat pel cas dels ERO d'Andalusia.

És d'agrair que algú que ha ocupat tants anys tan altes responsabilitats tingui aquest atac de sinceritat, encara que sigui per exculpar-se.

Perquè té raó.

A les nostres administracions públiques hi ha molts controls. Per començar, cada unitat administrativa estatal o autonòmica i cada ajuntament o entitat local tenen el seu interventor, un funcionari amb àmplies atribucions per revisar-ho tot i fiscalitzar. Se'n diu fiscalitzar a un tràmit pel que passa innumbrables vegades qualsevol procediment administratiu, que consisteix en que l'interventor estudia l'expedient per mirar si hi ha alguna il·legalitat o irregularitat. Cada operació de fiscalització suposa diversos dies d'aturada del tràmit, i a cada operació l'interventor pot decidir que hi ha alguna irregularitat confrontant el que pretén aconseguir l'expedient amb la seva particular interpretació de la immensitat de l'univers de la normativa vigent, que creix a Espanya a raó de 100.000 pàgines anuals...

Cada vegada que l'interventor considera que hi ha alguna irregularitat s'inicia un alambicat procés de negociació entre l'interventor i els tècnics, els càrrecs administratius i els responsables polítics de l'assumpte, que pot durar mesos, en el que, depenent dels tarannàs, dels talents, dels humors i dels estats d'ànim d'uns i altres, s'arriba a una conclusió, o una altra, o no s'arriba enlloc... Sovint el tema s'esgota quan ha passat tant de temps que tot el procediment es torna inútil, perquè l'objectiu inicial de la tramitació ha caducat, s'ha tornat inabastable. I ni tan sols serveix com a precedent per al futur, perquè quan es produeixi un altre cas similar pot passar que hagi canviat la norma, o pot passar que hagi canviat l'interventor, o pot passar que hagi canviat la personal interpretació de la norma per part de l'interventor.

I no s'acaben aquí els controls. Les decisions dels òrgans inferiors passen als superiors, on els controls es reinicien. Les decisions dels ajuntaments són revisades per nous controladors de la delegació del govern estatal i també al mateix temps per altres controladors de l'administració autonòmica, tots dos amb amplis poders per qüestionar o paraitzar el procés. I després arriben els Tribunals de Comptes, les Oficines Antifrau, la Fiscalia Anticorrupció, els Defensors del Poble... etc etc... Mil controls.

El resultat és que qualsevol actuació gran, petita o minúscula de qualsevol administració pública espanyola és un calvari interminable de disgustos burocràtics, d'interrupcions imprevistes, d'obstacles inimaginables, de negociacions esgotadores, en què sovint el que menys compta és la transcendència material del que es discuteix. I a l'administració catalana és exactament igual. En

la manera de funcionar de les administracions ens hem limitat a traduir al català les normes estatals i a reproduir els seus hàbits de funcionament.

Això sí, tots els controls passen als despatxos. En teoria els interventors i altres fiscalitzadors tenen l'obligació de fiscalitzar si materialment ha passat el que diuen els papers que ha passat, però mai tenen temps, perquè estan col·lapsats per les ingents tasques que hem descrit, llegint i escrivint papers, o bé, amb ostentació de modernitat, enganxats a la pantalla de l'ordinador gestionant la informació electrònica equivalent...

I, amb tant control i més control, com és possible que el que vulgui robar, robi? Molt senzill.

El que vol robar es limita a organitzar la dissociació entre el que diuen els papers i el que passa en realitat. Tots els controladors estan tan obsessionats en el control a través de la paperassa que amb aquesta dissociació es poden muntar desfalcs espectaculars durant anys sense que ningú se'n doni compte.

Molt sovint el que aconsegueix aquest sistema formalista de control és que, quan els responsables polítics i administratius són respectuosos de la llei i de l'interventor, perden una enorme quantitat de temps i d'oportunitats en disquisicions irrelevantes sobre punyetes legalistes, i al mateix temps, quan un director general, o un alcalde, decideix fer el gamberro a fons, i posar-se la llei per barret fent trampes de la manera més bèstia, de vegades fins i tot presumint-ne en públic, no hi ha interventor que l'aturi. O sigui que moltes vegades la intervenció obstaculitza, immobilitza i desmoralitza als que intenten fer les coses bé, i al mateix temps és totalment inútil per parar els peus als veritables delinqüents, que, com diu expressivament Manuel Chaves, si volen robar, roben.

La crisi podia haver introduït una mica de racionalitat en aquesta aberració, però ha passat el contrari. Aprofitant el clam popular contra la corrupció, i també la croada del govern central contra autonomies i ajuntaments malgastadors, els interventors s'han posat les piles i han augmentat encara més el seu afany fiscalitzador. El ministre d'Hisenda està actuant com un eficaç líder d'aquesta aparent croada anticorrupció, posant deures als interventors cada vegada més complexos i amb terminis cada vegada més breus, i amb conseqüències cada vegada més greus per a la desafortunada institució que no els compleixi. Això arriba a ser sagnant als ajuntaments: els ajuntaments paguen (i molt generosament per si de cas) als interventors, però Hisenda els posa els deures i els diu com fer-los, i cada vegada els posa més deures, més minuciosos i amb terminis més curts. Els ajuntaments paguen i Montoro mana. I amb la nova llei de règim local serà molt pitjor. La tasca primordial dels ajuntaments serà fer instàncies al Ministeri, a la Diputació i a l'autonomia, demanant permís per això i per allò. Però tot paper. paper va, paper ve, o electrons que van i venen. I els que vulguin robar seguiran robant.

Que Espanya tingui aquest sistema aparentment absurd que castiga els bons gestors i facilita alhora la delinqüència no és gratuït ni casual. De la mateixa manera que en la genètica de les administracions públiques espanyoles existeix la cultura del control formal i formalista, hi ha també la cultura de que (per una bona causa) se li poden fer trampes als controls. Si hi ha acord ideològic i polític entre l'autoritat controlada i l'autoritat controladora, hi ha permís per fer trampes. La fórmula fins i tot té un nom, es diu "vestir el ninot". Es diu "vestir el ninot" a una operació burocràtica consistent en organitzar un paperassa aparentment legal que amaga una realitat desvergonyidament il·legal.

Aquesta operació té també refrany, me'l va dir un veterà general de l'exèrcit espanyol que el recitava amb gran solemnitat: "Als amics, els dono puros; als enemics, els dono pel cul; i als

indiferents, els aplico la legislació vigent". O sigui, la llei no és igual per a tots: per als amics diu una cosa, per als enemics una altra, i per als indiferents una tercera. Ho hem heretat del franquisme, que en tota la segona meitat de la seva llarga trajectòria va predicar amb gran contundència que era " un estat de dret ": Es predica una cosa i se'n practica una altra.

Per tant eradicar la corrupció a Espanya, o a Catalunya, i a més multiplicar a la vegada l'eficàcia de les administracions, fins i tot estalviant molts diners, seria molt senzill. N'hi hauria prou amb eliminar de cop (millor dit , amb una llei) tots aquests controls feixucs i inútils, i substituir-los per un únic sistema de control basat en una autoritat independent, amb supervisió parlamentària. Les seves funcions no haurien de ser de control procedimental sinó auditories, mitjançant inspeccions i mostres aleatoris, de totes les administracions. Hauria d'actuar amb un sistema molt codificat i objectiu de control, de manera que cada auditor no inventés com actuar sinó que apliqués protocols i manuals precisos i estrictes.

També és molt senzill entendre per què això no és probable que succeeixi. Massa poders burocràtics, controlats i controladors, i massa poders polítics molt emparentats amb els poders burocràtics viuen molt bé i molt tranquils amb el sistema vigent. Per desgràcia el que vulgui robar podrà seguir robant.

Octubre de 2013